DOMSTOLENS DOM (sjätte avdelningen)
den 18 maj 1995 *

I mål C-327/92,

angående en begäran enligt artikel 177 i EEG-fördraget, från Raad van Beroep te 's-Gravenhage (Nederländerna), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiggjorda målet mellan

Rheinhold & Mahla NV

och

Bestuur van de Bedrijfsvereniging voor de Metaalnijverheid,

angående tolkningen av rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen, såsom den ändrats och uppdaterats i rådets förordning (EEG) nr 2001/83 av den 2 juni 1983 (EGT nr L 230, s. 6) och av artikel 51 i EEG-fördraget,

meddelar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

sammansatt av F.A. Schockweiler, avdelningsordförande, P.J.G. Kapteyn, G.F. Mancini, C.N. Kakouris och J.L. Murray (referent), domare,

* Rättegångsspråk: nederländska.

generaladvokat: C. Gulmann,
justitiesekreterare: H.A. Rühl, avdelningsdirektör,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— för Rheinhold & Mahla NV, W. A. H. Pierik och S. Feenstra, skatterådgivare,

— för Bestuur van de Bedrijfsvereniging voor de Metaalnijverheid, C. R. J. A. M. Brent, tillförordnad chef för den juridiska avdelningen för mål rörande social trygghet vid "Gemeenschappelijk Administratiekantoor", i egenskap av ombud,

— för den nederländska regeringen, A. Bos, juridisk rådgivare vid Utrikesministeriet, i egenskap av ombud,

— för den tyska regeringen, E. Röder, Ministerialrat vid Förbundsfinansministeriet, och C.-D. Quassowski, Regierungsdirektor vid samma ministerium, i egenskap av ombud,

— för den grekiska regeringen, F. Georgakopoulos, biträdande juridisk rådgivare vid Statens juridiska råd, i egenskap av ombud,

— för Europeiska gemenskapernas kommission, D. Gouloussis, juridisk rådgivare, och B. J. Drijber, vid rättstjänsten, i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att Rheinhold & Mahla NV, Bestuur van de Bedrijfsvereniging voor de Metaalnijverheid, företrädd av F. W. M. Keunen och M. Haarms, juridiska medar-

betare vid "Gemeenschappelijk Administratiekantoor", i egenskap av ombud, den nederländska regeringen, företrädd av J.W. de Zwaan, biträdande juridisk rådgivare vid Utrikesministeriet, i egenskap av ombud, och kommissionen har avgivit muntliga yttranden vid sammanträdet den 16 september 1993,

och efter att den 18 november 1993 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Genom beslut av den 26 juni 1992, vilket inkom till domstolen den 31 juli samma år, har Raad van Beroep te 's-Gravenhage (nedan kallat "Raad van Beroep"), jämlikt artikel 177 i EEG-fördraget begärt att få ett förhandsavgörande angående två frågor som rör tolkningen av rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen, såsom den ändrats och uppdaterats i rådets förordning (EEG) nr 2001/83 av den 2 juni 1983 (EGT nr L 230, s. 6, nedan kallad "förordning nr 1408/71"), och av artikel 51 i EEG-fördraget.

2 Dessa frågor har uppkommit i samband med en tvist mellan bolaget Rheinhold & Mahla NV (nedan kallat "Rheinhold") och Bestuur van de Bedrijfsvereniging voor de Metaalnijverheid (Metallindustriförbundets styrelse, nedan kallad "Bedrijfsvereniging") rörande socialavgifter som den sistnämnda har krävt av den förstnämnda.

3 Under åren 1983 och 1984 utförde företaget Van Breugel Isolatie BV (nedan kallat "Van Breugel"), som har sitt säte i Nederländerna, vissa isoleringsarbeten i Belgien såsom underleverantör till Rheinhold, som är ett bolag bildat enligt belgisk rätt.

4 Efter finansiella svårigheter försattes Van Breugel i konkurs år 1985. Under konkursförfarandet visade det sig att detta företag inte hade betalat Bedrijfsvereniging, som är den myndighet som ansvarar för uppbörden av socialavgifterna i den ekonomiska sektor som Van Breugel tillhör, diverse sociala avgifter som bolaget var skyldigt Bedrijfsvereniging på grund av de arbeten som utförts av dess anställda som var bosatta i Nederländerna inom ramen för underleverantörsavtalet som nämnts ovan. Det sammanlagda beloppet av de obetalda avgifterna uppgick till 49 263,42 HFL.

5 Eftersom tillgångarna i Van Breugel var otillräckliga, krävde Bedrijfsvereniging den 30 december 1986 företaget Rheinhold på avgifterna, med tillämpning av artikel 16b, punkterna 5 a och 8 i Coördinatiewet Sociale Verzekering av den 24 december 1953 (lag om samordning av bestämmelser rörande den sociala tryggheten med bestämmelser rörande beskattning av inkomst av tjänst, Stbl., 577), som då var gällande.

6 Denna lag (nedan kallad "CwSV") avser att samordna dels de olika delarna av systemet för social trygghet (arbetslöshet, sjukdom, invaliditet, etc.) sinsemellan, bland annat genom att införa endast en avgift, dels de olika delarna av systemet för social trygghet med den nederländska lagstiftningen som har samband med beskattning av inkomst av tjänst, bland annat genom att definiera gemensamma begrepp och upprätta likformiga regler för uppbörd.

7 Enligt artikel 16b punkt 5 a i CwSV är en entreprenör solidariskt ansvarig för erläggandet av de avgifter och avgiftsförskott som en underleverantör är skyldig att erlägga på grund av det arbete som utförs av de anställda som han sysselsätter inom ramen för det arbetet.

8 Artikel 16b punkt 8 föreskriver i sin tur att entreprenörens solidariska ansvar, vilket definieras i punkt 5 i samma artikel, bara kan göras gällande om underleverantören underlåter att betala de avgifter eller avgiftsförskott han är skyldig.

9 Dessa bestämmelser infördes i CwSV genom Wet Ketenaansprakelijkheid av den 4 juni 1981 (lag om kedjeansvar, Stbl., s. 370) för att, i synnerhet, få ett slut på problemet med tvivelaktiga underleveranser. De syftar till att försäkra uppbörden av avgifterna inom de ekonomiska sektorerna, i synnerhet byggnadssektorn, där underleverantörer och tillfälliga leverantörer ofta undandrar sig erläggande av dem. Innan bestämmelserna antogs var det inte alltid möjligt att erhålla de förfallna beloppen när dessa företag gick i konkurs.

10 Huvudleverantörens ansvar är beroende av två villkor. Först och främst kan det inte göras gällande om det finns någon anledning att tro att den uteblivna betalningen av beloppen som skall erläggas varken beror på underleverantören eller leverantören (artikel 16b punkt 9). Vidare kan leverantören försöka att skydda sig mot detta ansvar genom att sätta in den del av schablonbeloppet som underleverantören skall erlägga och som motsvarar avgifterna på ett spärrat konto som är öppnat i underleverantörens namn. Detta konto skall öppnas i ett bankinstitut och endast utnyttjas för betalning av avgifterna. Det verkar som om huvudleverantörens ansvar under alla förhållanden kan göras gällande även om han har handlat i god tro.

11 Rheinhold väckte talan i Raad van Beroep mot det ovan nämnda beslutet genom vilket det ålades ansvaret för de avgifter som Van Breugel inte betalat. Bedrijfsvereniging gjorde i denna domstol gällande att med tillämpning av förordning nr 1408/71 var bestämmelserna i artikel 16b punkterna 5 a och 8 i CwSV likaså tillämpliga på en entreprenör som är etablerad utomlands.

12 Då den nationella domstolen betvivlar att CwSV och i synnerhet artikel 16b punkterna 5 a och 8 åsyftas i förordning nr 1408/71, har den beslutat att begära ett förhandsavgörande av domstolen rörande följande två frågor:

"1) Omfattas Coördinatiewet Sociale Verzekering av det materiella tillämpningsområdet för förordning (EEG) nr 1408/71?

2) För det fall den första frågan besvaras jakande, innebär detta att artiklarna 16a—16e i Coördinatiewet Sociale Verzekering (Wet Ketenaansprakelijkheid) inte kan och inte heller bör undantas från tillämpningsområdet, med hänsyn till syftet med artikel 51 i EEG-fördraget?"

Angående den första frågan

13 Genom sin första fråga vill den nationella domstolen få reda på om förordning nr 1408/71 gäller en nationell lagstiftning som, såsom CwSV, samordnar olika delar av den sociala tryggheten i en medlemsstat.

14 För att svara på denna fråga bör det först påpekas att lydelsen av artikel 4.1 och 4.2 i denna förordning är följande:

"1. Denna förordning gäller all lagstiftning om följande grenar av social trygghet:

a) förmåner vid sjukdom och moderskap,

b) förmåner vid invaliditet, även sådana som är avsedda att bevara eller förbättra förvärvsförmågan,

c) förmåner vid ålderdom,

d) förmåner till efterlevande,

e) förmåner vid olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar,

f) dödsfallsersättningar,

g) förmåner vid arbetslöshet,

h) familjeförmåner.

2. Denna förordning gäller alla allmänna och särskilda system för social trygghet, oavsett om de bygger på avgiftsplikt eller inte, och system där en arbetsgivare eller en redare har ansvar för förmåner som nämns i punkt 1."

15 Det bör vidare påminnas om att domstolen i sin dom av den 5 maj 1977, Jansen (104/76, Rec. s. 829, punkt 7), har ansett att denna artikel fastställer tillämpningsområdet för bestämmelserna i förordning nr 1408/71 på ett sätt som får det att verka som om systemen för social trygghet i sin helhet är underkastade tillämpningen av de gemenskapsrättsliga bestämmelserna.

16 Det finns därför anledning att anse att inte bara de särskilda lagar som rör olika grenar av social trygghet och som nämns i artikel 4.1, kan falla inom det materiella tillämpningsområdet för förordning nr 1408/71, utan också lagstiftning, såsom den nederländska CwSV, som avser att garantera en samordning dels mellan flera av dess grenar, bland annat genom införandet av en enda avgift, dels mellan dess olika grenar av social trygghet och lagstiftningen om beskattning av inkomst av tjänst genom att definiera gemensamma begrepp och skapa likformiga regler för uppbörd.

17 I detta hänseende är det utan betydelse att CwSV inte omnämns i den förklaring som Nederländerna avgivit i enlighet med artikel 5 i förordning nr 1408/71.

18 Domstolen har nämligen vid upprepade tillfällen fastställt att den omständigheten att en medlemsstat inte har nämnt en lag i denna förklaring inte innebär att denna lag är undantagen "ipso facto" (i kraft av detta faktum) från det materiella tillämpningsområdet för förordning nr 1408/71 (se domarna av den 29 november 1977, Beerens, 35/77, Rec. s. 2249, punkt 9, och av den 27 januari 1981, Vigier, 70/80, Rec. s. 229, punkt 15).

19 Svaret på den första frågan är följaktligen att förordning nr 1408/71 gäller en lag, såsom CwSV, som samordnar olika grenar av social trygghet i en medlemsstat.

Angående den andra frågan

20 Inledningsvis är det viktigt att understryka att det enligt den hänskjutande domstolen är lämpligt att anse det fastställt att det är i egenskap av underleverantör som Van Breugel i det aktuella fallet har utfört vissa isoleringsarbeten i Belgien för

Rheinholds räkning. Det är således med beaktande av detta förtydligande som denna fråga bör besvaras.

21 Härav följer att den hänskjutande domstolen genom sin andra fråga i sak försöker att få veta om bestämmelserna, såsom artikel 16b punkterna 5 och 8 i CwSV, genom vilka en huvudleverantör åläggs ansvaret för de socialavgifter som inte betalats av en underleverantör trots att det ålegat denne, omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 1408/71, med hänsyn till syftet med artikel 51 i fördraget.

22 I detta hänseende kan det konstateras att det faktum att en bestämmelse finns med i en lag som faller utanför förordningens tillämpningsområde inte nödvändigtvis innebär att denna bestämmelse likaså faller utanför detta (se domarna av den 10 januari 1980, Jordens-Vosters, 69/79, Rec. s. 75, och av den 3 juni 1992, Paletta, C-45/90, Rec. s. I-3423). På motsatt vis innebär inte det faktum att en lag som CwSV kan falla inom det materiella tillämpningsområdet för förordning nr 1408/71 att alla dess bestämmelser nödvändigtvis täcks av den nämnda förordningen.

23 Såsom generaladvokaten med rätta betonar i punkt 16 i sitt förslag till avgörande, är den avgörande frågan det samband som skall finnas mellan bestämmelsen i fråga och de lagar som reglerar de grenar av social trygghet som uppräknas i artikel 4 i förordning nr 1408/71, ett samband som skall vara direkt och tillräckligt relevant.

24 När det gäller denna förordnings tillämpningsområde bör det påminnas om att enligt dennas artikel 4.1 och 4.2, gäller förordningen i synnerhet system där en arbetsgivare har ansvar för förmåner vid sjukdom och moderskap, invaliditet,

ålderdom, olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar, arbetslöshet, förmåner till efterlevanden och dödsfallsersättningar och familjeförmåner.

25 Domstolen har för övrigt i sin dom av den 24 juni 1975, Foot-Ball Club d'Andlau, (8/75, Rec. s. 739) ansett att i enlighet med förordning nr 3, som föregick förordning nr 1408/71, gäller skyldigheten att erlägga de avgifter som föreskrivs i den sociala trygghetslagstiftningen likaså en arbetsgivare som är etablerad i en annan medlemsstat inom det territorium där den anställde tillfälligt utför sitt arbete.

26 Den situation som åsyftas i den bestämmelse som är i fråga i det aktuella fallet är emellertid radikalt annorlunda. Den rör nämligen inte skyldigheten för en arbetsgivare som finns i en annan medlemsstat att betala de socialavgifter som han är skyldig enligt den nederländska lagstiftningen, utan skyldigheten för en tredje part som är etablerad i en annan medlemsstat att betala Bedrijfsvereniging de belopp som motsvarar de socialavgifter som förblivit obetalda av en arbetsgivare etablerad i Nederländerna.

27 Fastän man inte kan förneka att det föreligger ett visst samband mellan en arbetsgivares skyldighet vad beträffar den sociala trygghetens och huvudleverantörens ansvar, såsom det har reglerats genom bestämmelser såsom artikel 16b punkterna 5 och 8 i CwSV, måste man konstatera att detta samband endast är indirekt.

28 Den princip om huvudleverantörens ansvar som den nederländska lagstiftningen har föreskrivit vilar inte på förekomsten av relationen arbetsgivare-arbetstagare mellan huvudleverantören och de arbetstagare för vilka avgifterna skall erläggas, utan följer av det faktum att huvudleverantören har tagit hjälp av tjänster från en

underleverantör, som inte har erlagt de socialavgifter som han är skyldig att erlägga på grund av de arbeten som hans arbetstagare utfört inom ramen för ett arbete som beställts av huvudleverantören.

29 Följaktligen är denna leverantör inte, enligt artikel 16b punkterna 5 och 8 i CwSV, i egentlig mening tvungen att betala socialavgifterna. Han skall i själva verket kompensera den intäktsförlust som Bedrijfsvereniging har lidit på grund av arbetsgivarens uteblivna betalning av socialavgifterna.

30 Under dessa förhållanden kan inte detta ansvar som tredje part har anses ha ett direkt och tillräckligt relevant samband med tillämpningsområdet för förordning nr 1408/71, såsom det har definierats i dess artikel 4.

31 Det skulle ha kunnat vara annorlunda om tillämpningen av de ifrågavarande bestämmelserna var knuten till att bedrägeri kunde visas från huvudleverantörens sida. Detta skulle kunna vara fallet om det bevisades att den sistnämnda i själva verket är den verklige arbetsgivaren för den arbetskraft för vilken socialavgifterna är obetalda.

32 Av det hittills sagda följer att de bestämmelser vilka, såsom artikel 16b punkterna 5 och 8 i CwSV, föreskriver att huvudleverantören är solidariskt ansvarig för erläggandet av de avgifter och avgiftsförskott som är obetalda och som underleverantören är skyldig att erlägga på grund av arbeten utförda av arbetstagare som han anställt inom ramen för detta arbete, inte är av den art att de omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 1408/71.

33 Denna slutsats bekräftas för övrigt av det faktum att den enda bestämmelse i förordning nr 1408/71 som behandlar betalningsskyldiga institutioners rätt gentemot

en skadeståndsansvarig tredje part är artikel 93 och att denna artikel inte på något sätt berör möjligheten att hos en tredje part inkassera de socialavgifter som en arbetsgivare är skyldig att erlägga.

34 Följaktligen bör svaret på den andra frågan bli att bestämmelser av det slag som artikel 16b punkterna 5 och 8 i CwSV, vilka innebär att en huvudleverantör har ansvaret för de socialavgifter som inte betalats av en underleverantör trots att det ålegat denne, inte faller inom tillämpningsområdet för förordning nr 1408/71.

Rättegångskostnader

35 De kostnader som förorsakats de tyska, nederländska och grekiska regeringarna och Europeiska gemenskapernas kommission, som har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att fatta beslut om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

— angående de frågor som genom beslut av den 26 juni 1992 förts vidare av Raad van Beroep te 's-Gravenhage — följande dom:

1) Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras

familjer flyttar inom gemenskapen, såsom den ändrats och uppdaterats i rådets förordning (EEG) nr 2001/83 av den 2 juni 1983, gäller en lagstiftning, såsom Coördinatiewet Sociale Verzekering, som samordnar olika grenar av en medlemsstats sociala trygghetssystem.

2) Bestämmelser av det slag som artikel 16b punkterna 5 och 8 i Coördinatiewet Sociale Verzekering, vilka innebär att en huvudleverantör har ansvaret för socialavgifter som inte betalats av en underleverantör trots att det ålegat denne, faller inte inom tillämpningsområdet för förordning nr 1408/71.

Schockweiler Kapteyn Mancini

Kakouris Murray

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 18 maj 1995.

R. Grass F.A. Schockweiler

Justitiesekreterare Ordförande på sjätte avdelningen